

RAQAMLI IQTISODIYOTNI IQTISODIY O‘SISHGA TA‘SIRI**Farmonov Ilhomjon Iqboljon o‘g‘li**

Qo‘qon Universiteti o‘qituvchisi

Anotatsiya. Bu tezisda, milliy iqtisodiyotning rivojlanishi va barqarorligi muhim ahamiyatga egaligi va uning asosiy omili sifatida iqtisodiy o'sish ko'rsatilgan. Mamlakatlarning iqtisodiy o'sishning asosiy qobiliyatlarini, fan-texnika taraqqiyotini, raqamli iqtisodiyotni va global integratsiyani muhokama qiladi. Ushbu tezisda, raqamli iqtisodiyot va texnologiyalar ko'payib borishining milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga va global bozorlar bilan integratsiyasiga qanday ta'sir etishi tushuntiriladi. Avvalgidek, milliy strategik rejalarni yaratish va raqamli infrastruktura va innovatsiyalarni oshirishning strategik ahamiyati ko'rsatiladi. Shunday qilib, tezisda milliy iqtisodiyotning rivojlanishida raqamli iqtisodiyot va texnologiyalar ustida bo'lgan investitsiyalar va hamkorlikning muhim roli haqida ma'lumot beradi.

Kalit so‘zlar: Milliy iqtisodiyot, raqamli iqtisodiyot, YAIM, milliy daromad, makroiqtisodiy barqarorlashuv, modernizatsiya va diversifikatsiya.

Jamiyatdagi barcha ijtimoiy, iqtisodiy va boshqa muammolarni hal etishning asosiy omili milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi va iqtisodiy yuksalishiga erishishdir. Aholining farovonligi pirovard natijada iqtisodiy o'sish darajasi va sur'atlariga bog'liq bo'ladi. Iqtisodiy o'sish sur'atlari va ko'lamiga qarab jamiyatning iqtisodiy holatiga baho berish mumkin. Uning maqsadlari qanchalik amalga oshirilayotganlik ko'rsatkichi aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YAIM yoki milliy daromad hisoblanadi. Ta'kidlash joizki, mamlakatimizda makroiqtisodiy barqarorlashuv va iqtisodiy o'sish natijasida aholi turmush farovonligi yuksalib, turmush farovonligi yuksalib bormoqda.

Darhaqiqat, globallashtirish, integratsiya, integratsiya jarayonlarining jadallashuvi, sanoatlashtirish, butun dunyo iqtisodiy hayotidagi ekologik, demografik va siyosiy omillar har bir milliy iqtisodiyotning mutanosib rivojlanishini, alohida e'tibor berishni taqozo etadi. Iqtisodiy globallashtirish sharoitida iqtisodiy muvozanat mezonlarini bilish davlatning oqilona iqtisodiy siyosatini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Barcha mamlakatlarda bandlik rivojlantirish turli bosqichlarda, milliy valyuta kursini mustahkamlash, o'sish sur'atlarini oshirish doimo dolzarb bo'lib kelgan. Binobarin, bu masalalar mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy siyosatda o'z ifodasini topib, bu muammolarning yechimi bevosita xalq turmush darajasi va farovonligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Aytish joizki, iqtisodiy o'sish mamlakatning ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishni ham anglatadi. Milliy ishlab chiqarish natijalarining miqdoriy o'sishi va sifat jihatidan yaxshilanishi oxir-oqibat o'ng qo'l egri chizig'ining siljishiga olib keladi. Iqtisodiy o'sish ijtimoiy mahsulotlar hajmini oshiradi, bu esa aholi farovonligining oshishiga olib keladi. Iqtisodiyot mavjud ehtiyojlarni yaxshiroq qondirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Iqtisodiy o'sishning ahamiyatini ham hisobga olish kerak. Iqtisodiy o'sishning muhim sur'atlari real mamlakatlar hajmiga qarab o'zgaradi. Haqiqiy YAIM nisbatan kichik bo'lgan mamlakatlar uchun 8-10 %

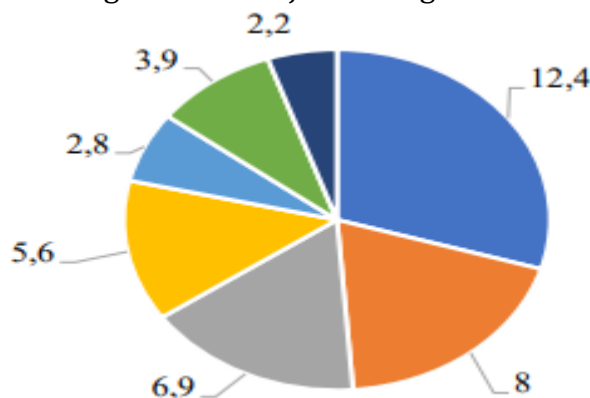
darajasidagi iqtisodiy o'sishni normal deb hisoblash mumkin va yuqori real YAIMga ega mamlakatlar uchun 2-3 % iqtisodiy o'sish sur'ati sezilarli bo'lishi mumkin.

Fan-texnika taraqqiyoti mehnat unumdorligi va iqtisodiy o'sishni ta'minlashning muhim omilidir. Texnik taraqqiyot nafaqat yangi ishlab chiqarish usullarini, balki boshqaruv va ishlab chiqarishni tashkil etishning yangi shakllarini ham o'z ichiga oladi. Umuman olganda, fan va texnologiya deganda mahsulot ishlab chiqarishni ko'paytirish uchun mavjud resurslarni yangi kombinatsiyasini talab qiluvchi yangi usullarning paydo bo'lishi tushuniladi. Hozirgi vaqtda mamlakatimiz iqtisodiyotini modernizatsiya va diversifikatsiya qilishda yangi texnika va texnologiyalarni qo'llash asosiy vazifa hisoblanadi. ishlab chiqarishga, ishlab chiqarishni tashkil etish va boshqarishning yangi usullari va shakllarini joriy etish.

Globalashuv sharoitida milliy iqtisodiyotni raqamlashtirish rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyotini integratsiyalashuvida muhim o'rin tutadi. Yangi iqtisodiyotda raqamli tarmoq va aloqa infratuzilmasi unga korxonalar va tashkilotlarni rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish imkonini beruvchi global platformani taqdim etadi. Bundan tashqari, ular hamkorlik, iqtisodiy aloqa va axborot almashinuvi va samaradorligini ta'minlaydi. Hozirda raqamli texnologiyalarga o'tish ishlari davom etmoqda. Ommaviy axborot vositalaridan tortib avtomobillar, turizm, qishloq xo'jaligi va sog'liqni saqlash sohalarigacha butun iqtisodiy tizimni raqamlashtirish bo'yicha ishlar olib borilmoqda. Bu borada Prezidentimizning O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga murojaatnomasida "Taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashimiz kerak. Bu bizga eng qisqa taraqqiyot yo'lidan borish imkonini beradi. Bu yil biz raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga tubdan burilish qilishimiz kerak. Avvalo, qurilish, energetika, qishloq va suv xo'jaligi, transport, geologiya, kadastr, sog'liqni saqlash, ta'lim, arxiv sohalarini to'liq raqamlashtirish zarur".

❖ BCG ma'lumotlariga ko'ra: Internet mahsulotlari 2025 yilga borib jahon iqtisodiyotiga taxminan 6 trillion dollar qo'shishi mumkin (boshqa ma'lumotlarga ko'ra, 2020 yilda 1,9 dan 14,4 trillion dollargacha). Rivojlangan mamlakatlarda raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 5,5 foizga, rivojlanayotgan mamlakatlarda esa 4,9 foizga yetadi.

❖ O'zbekiston Respublikasining "Elektron hukumat" tizimini rivojlantirish konsepsiyasi loyihasiga muvofiq 2025-yilga kelib AKT ning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 5,0 foizga, 2030-yilga borib esa 10 foizga oshirish rejalashtirilgan

1-rasm: Raqamli iqtisodiyotning YAIMga qo'shgan hissi.

1-rasmda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotning ulushi 2,2 foiz, shuningdek, Buyuk Britaniyada – 12,4 foiz, Janubiy Koreyada – 8 foiz, Xitoyda – 6,9 foiz, Hindistonda – 5,6 foiz, Rossiyada - 2,8%, Qozog'istonda - 3,9%. Hozirgi vaqtda o'rtacha maqbul qiymat 7-8 foizni tashkil etishini hisobga olsak, Qozog'iston, Rossiya va O'zbekiston Respublikasida ko'rsatkichlarning pastligi ushbu mamlakatlarda raqamlashtirish bo'yicha ko'proq ish olib borishni anglatadi.

“Raqamli” iqtisod samaradorlikni oshirishda birinchi o'rinda turadi: kompaniyaning mijozlari qancha ko'p bo'lsa, ishlab chiqarish jarayoniga yangi mijozlar va boshqalarni jalb qilish shunchalik “samarali” bo'ladi va bir vaqtning o'zida yanada yaxshi xizmat ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi. narx. “Raqamli” iqtisodiyotning afzalliklari ko'p, eng muhimi, u yashirin iqtisodiyotning oldini oladi va korrupsiyani bartaraf etishga yordam beradi. Albatta, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini raqamlashtirish oson bo'lmaydi, lekin raqamlashtirishsiz jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashib bo'lmaydi. Buning uchun qator ustuvor yo'nalishlar bo'yicha quyidagi vazifalarni bajarish zarur.

Jumladan:

- ❖ Zamonaviy talablar asosida raqamli infratuzilmani modernizatsiya qilish.
- ❖ Sanoatlarda mahsulot sifati va raqobatbardoshligini ta'minlash hamda samaradorlikni oshirish uchun texnologiyalardan foydalangan holda “raqamli ishlab chiqarish”ni yo'lga qo'yish.
- ❖ Raqamli texnologiyalar va platformalar hamda raqamli xizmatlar sohasida samarali kichik va o'rta korxonalar yaratish va qo'llab-quvvatlash.
- ❖ Hukumat, korxonalar va fuqarolar uchun qulay, barqaror, xavfsiz va tejamkor ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash xizmatlarini taqdim etuvchi ma'lumotlar markazlarini yaratish.
- ❖ Hokimiyat, biznes va fuqarolar ehtiyojlarini qondirish uchun raqamli ma'lumotlar platformalarini joriy etish.
- ❖ Naqd pulsiz (elektron) hisob-kitoblarga, masofadan turib foydalanishga va bank-moliya faoliyatining boshqa elektron shakllariga to'liq o'tish.
- ❖ Elektron to'lov tizimlarining jahon to'lov tizimlari bilan integratsiyalashuvini ta'minlash.

Mamlakatlarda, milliy iqtisodiyotning rivojlanishi va barqarorligi muhim ahamiyatga ega deb qaralgan, va uning asosiy omili sifatida iqtisodiy o'sishni ko'rsatgan. Aholining farovonligi va turmush tarzi, iqtisodiy o'sish darajasiga va ko'lamiga bog'liq. Iqtisodiy o'sish sur'atlari va ko'lamiga qarab jamiyatning iqtisodiy holatiga baho berish mumkin. Bu esa, iqtisodiy siyosat va investitsiyalar qabul qilishda ahamiyatga ega.

Darhol, fan-texnika taraqqiyoti, raqamli iqtisodiyot va global integratsiya mamlakatlar uchun katta imkoniyatlarni ochadi. Texnologik yangilanishlar, ishlab chiqarish va boshqaruv usullarini o'z ichiga oladi. Raqamli tarmoq va aloqa infrastrukturasi tizimli taraqqiy etishga imkon beradi va mamlakatni xalqaro bozorda integratsiyalashga yordam beradi. Hozirgi vaqtda, mamlakatlar raqamli iqtisodiyotga o'tish uchun harakat qilmoqda, bu esa foydali sanoatlar,

xizmatlar va boshqa sohalarda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish imkoniyatlarini yaratadi.

Xulosa qilish uchun, mamlakatlar uchun strategik reja va loyihalar tuzilishi zarur. Bu rejalarda iqtisodiy rivojlanish, raqamli infrastrukturani rivojlantirish, innovatsiyalarni oshirish, va inson resurslarini rivojlantirishga asoslangan. Raqamli iqtisodiyot va texnologiyalardan foydalanish, xususiy etakchilar, korxonalar va hukumatlar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash imkonini beradi. Shunday qilib, milliy iqtisodiyotning rivojlanishi uchun raqamli yaratish, texnologik yangilanishlar va investitsiyalar xususiy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Po'latov, S., & Farmonov, I. (2023). The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.
2. Khursanaliev, B. (2023). THE IMPACT OF POPULATION GROWTH ON THE COUNTRY'S ECONOMIC DEVELOPMENT. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1, 8-11.
3. Turanboyev, B., & Musabekov, S. (2023). Digital Transformation of Tax Systems. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 1(11-12).
4. Qodirjon o'g'li, B. T., & Nazarali o'g'li, M. S. (2023). FISCAL POLICY AS THE PRIMARY TOOL TO AFFECT THE STRENGTH OF THE CAPITAL MARKETS. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 8, 32-35.
5. Nazarali o'g'li, M. S. (2023). SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES (SMES) IN ASIAN NATIONS CAN BENEFIT FROM FINTECH'S EFFICIENT SOLUTIONS. World Economics and Finance Bulletin, 23, 122-124.
6. Nazarali o'g'li, M. S., & Farhod o'g'li, X. B. (2023). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING INVESTITSIYA SIYOSATI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 261-264.
7. Nazarali o'g'li, M. S., & Farhod o'g'li, X. B. (2023). O 'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES RIVOJLANISH TENDENSIYASI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 258-260.
8. Umarov, O. (2023). MADANIY MEROS TURIZMI: ASOSIY TENDENSIYALAR, RIVOJLANISH VA MUAMMOLAR (O'ZBEKISTON VA TURKIYA MISOLIDA). QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 8, 78-80.